

פרוטוקול סטנוגרפי של

האספה הכללית של האקדמיה הלאומית למדעים
שנתקיימה בירושלים, ביום כ"ה בשבט תש"ך (23.2.60)

נכחו: מר ד' בן-גוריון - ראש הממשלה, מר ד' ארן - שר החינוך והתכרות, פרופ' ש' אדלר, פרופ' פ' אולנדרוף, פרופ' א"א אורבך, פרופ' מ' בוכר, פרופ' י' בער, פרופ' ש"ה ברגמן, פרופ' א' דבורצקי, פרופ' ב' דינור, פרופ' נ"ה טור-סיני, פרופ' ב' צונדק, פרופ' א' קציר, פרופ' נ' רוזן, פרופ' נ' רוטנשטריך, פרופ' י' רקת, פרופ' ג' שלום

נעדרו: פרופ' ח' אלבק, פרופ' י' ברנבלום, פרופ' מ.צ. סגל, פרופ' י' פולוצקי, פרופ' י' קויפמן, פרופ' מ' ריינר

פרופ' י' רקת: אנחנו שמחים מאוד שראש הממשלה הסכים לשבת ראש כישיבה הראשונה של האקדמיה הלאומית למדעים.

ראש-הממשלה ד' בן-גוריון: מורי ורבותי! בדחילו ורחימו, אבל גם כסיפוק ובתקווה גדולה באתי להשתתף בפתיחתה של האקדמיה העברית. בדחילו ורחימו, מפני שאני זוכר הוויכוחים של טובי אנשי המדע שלנו, שהיו להם ספקות קשים ומרמס בנוגע ליסוד האקדמיה. אחדים מהם עומדים כנראה עדיין בספקותיהם. אבל אני אומר, "כסיפוק ובתקווה" - מתוך נסיון שיש לנו בשטח אחר, בשטח החומרי בארץ.

כשבאו בני דורי לארץ לפני יותר מחמישים שנה, וכשזכרנו איך ראו אבותינו אחרי יציאת מצרים, ארץ זו כארץ זבת חלב ודבש, שאלנו את עצמנו: איזה החלב ואיזה הדבש? אלא היה אז זכר לחלב ולא היה זכר לדבש. עכשיו ישנה פרובלמה של עודף חלב. הארץ הזאת שופעת כל כך הרכה חלב, עד שאין יודעים מה לעשות עם החלב הזה. אמנם אין עדיין עודף של דבש, אבל גם זה יהיה.

ונדמה לי, לא רק מתוך גזירה שווה, אלא מתוך הכרת הארץ, כי זו לא אכזבה גם אלה שחשבו והאמינו שכאן תהיה לא רק תקומה מדינית, אלא גם תקומת הרוח העברית הנצחית.

אני זוכר היטב הוויכוחים שהיו לנו עם אחדים מאנשי הרוח היושבים שם. איני שייך לחברה שלכם. אני הדייט. אבל עלי מוטל להיפגש עם אורחים הבאים מכל קצווי תבל, ביניהם עסקנים ומדינאים, וגם אנשי רוח ומדע; וכשאני שומע התפעלותם מישראל אני שואל את עצמי: כלום לא נוצר בחור? מיתוס לגנרלי על ישראל, או שאנחנו יושבים בתוך היער ורואים רק העצים? אני נפגש עם אנשי רוח גדולים באמריקה, מאנגליה, מהודו, עם אנשים משכילים מאפריקה - אין עדיין אנשי רוח באפריקה, אבל ישנם משכילים - אבל מהודו יש אנשי רוח, ואני נפגש עם אנשי רוח מצרפת, והם רואים את הארץ הזאת כאחת מארצות הפלאים, גם מבחינת כושר היצירה של העם בכללו וגם מבחינת הרמה הגבוהה של המדע והרוח בארץ.

זמן רב הרהרתי כבעיה הזאת, האם הם טועים או אנחנו טועים. והגעתי לידי מסקנה, שאנחנו באמת איננו מסוגלים לראות ולהעריך מה שנעשה בארץ, מפני שכל אחד מאתנו - זה חל על העם בכללו, וזה חל כמעט על כל אחד ואחד מאתנו - רואה הקשיים האופפים אותנו, רואה הליקויים המרובים, רואה גילויי הכיעור. אנחנו קוראים עליהם יום בעיתונים, ואנחנו שוכחים כי כעבור עשר שנים לא יישאר זכר לדברים האלה, ויעמדו רק דברים, לא אומר של "נצח" - קשה להגיד נצח לגבי דבר אנושי - אבל דברים שיש להם ערך היסטורי, והם יעמדו לדורות. ואין זה פלא, שדוקא אנשים זרים, שאינם רואים הפרטים הקטנטנים, הצרות השגורות, היום-יומיות של חיינו, הם רואים היקף המפעל שלנו, כושר היצירה שלנו, המפעל המדעי והחינוכי בארץ, והם יוצאים מכאן מוקסמים.

לפעמים נדמה שהם מגזימים. אמר לי פרופסור הודי אחד, שהרצה כאן על מעין קבלה יהודית (הוא הרצה באוניברסיטה): ישנן שתי ארצות שתגאלנה את העולם, והן הודו וישראל. אני מבין, מדוע הוא אומר זאת על הודו, יש לו נימוקים. אבל מה הם הנימוקים בנוגע לישראל? אולם חשובה ההתרחשות של איש רוח כזה. הוא עכשיו פרופסור בקרדיף.

ואני מזכיר לא רק בדחילו ורחימו אלא גם בתקווה ובאמונה. וטוב שיהיו לגדולים אנשי המדע שלנו היושבים פה, פקפוקים, כי איש רוח בדרך כלל הוא איש צנוע, אבל עליו לשאוף לגדולות. יש הדמות של ניוטון. לא היוצאנו עדיין ניוטון מתוכנו, אם כי אי אפשר לדעת אם מאיה צבר קטן הלומד בבית ספר יסודי באגן, שממנו לא יצא איזה מין ניוטון. איש לא יפקפק, שאנו מסוגלים להוציא אנשים כאלה מתוכנו. עשיתי רשימה של יהודים מקבלי פרס נובל, ומצאתי שהם 15% ממקבלי פרס נובל בעולם. זה

אומר משהו. וגם מה שהספקנו כבר לראות בארץ, נוטע בנו תקווה, שבשטח זה לא ניפול משום עם אחר.

ההיסטוריה קיפחה אותנו מאוד מאוד, לא רק בימינו, תמיד היינו עם קטן, ארץ קטנה, ולא הייתה כמעט שום תקופה של גדלות חומרית ומדינית לישראל, ואינה צפויה לנו גדלות כזו. אולם אין ספק שהייתה לנו גדלות רוחנית גדולה, אם כי בשטח מצומצם. ידוע, כי היהודים לא עסקו בתקופה הקדומה במדע ובמחשבה שיטתית. אבל אלה שיכלו ליצור ספרים כמו התנ"ך, יכולים בימינו אלה - ואנחנו רואים זאת - גם להצטיין בשטח המחשבה המדעית.

נדמה לי שהדבר הזה בא בעתו, לנסות לכנס, לסכם ולפרסם המפעל המחשבתי המדעי של אנשי המדע ואנשי הרוח שלנו. אתם נחלקים לאנשי הטבע ולאנשי הרוח. אצלי יש קצת פקפוק, אם יש דבר כזה כמו מדעי הרוח. אבל לא אכניס את עצמי לתוך גוב האריות, ואני חייב לקבל שישנם טוב שננסה לסכם מה שיצרנו בשני השטחים האלה. נדמה לי, שלגבי עם קטן, שלפני 12 שנה מנה רק ששים רבוא, ועכשיו שלוש פעמים ששים רבוא, אין לו להתבייש בפני עמים אחרים, מבחינת היכולת הגנוזה שלו. נדמה לי שגם המפקקים - מולי יושב אחד המפקקים הגדולים, אני רואה כל הזמן פקפוקין מכבצצים מתוך עיניו - יודעים, שיש יכולת בתוכנו, שלא נתגלתה עדיין. אם כי אין ביכולתו של שום מוסד כשהוא לעצמו להזרים את כוח המחשבה היצירתית והרוחנית, אבל יש בוודע של חכמים להגביר היכולת הזאת ואני להביא אותה לדעת העם היהודי. העם היהודי מצפה מאתנו גדולות, וגם חושב, בצדק. אני מאמין שלא נכדיב אותו. וגם העולם מצפה מאתנו. מוסד זה עלול גם - ונדמה לי שזהו אחד מתפקידיו הראשיים - לקשר את אנשי הרוח בישראל עם אנשי הרוח המרוכבים של היהודים בארצות שונות, ואני מאמין - גם למשוך חלק מהם ארצה.

יש לי הסכמה לדבר זה מאחד מגדולי הרוח באמריקה, רוברט אופנהיימר. הוא אמר, שאיש רוח, איש מדע - שאיננו מסתפק רק בקאדילק, רק בטלוויזיה ובמשכורת גדולה, אלא שהוא מחפש גם איוז פרנסה רוחנית לנפשו, אינו יכול למצוא זאת באמריקה, באנגליה ובצרפת. הוא מנה שלוש ארצות אלה. הוא לא ימצא זאת שם, בישראל ימצא זאת. התפלאתי על הדבר הזה שהוא אמר. שאלתי אותו: האם אתה מצאת זאת פה? אמר: זה שהביא אותי הנה, מה ששמעתי על רוח ישראל, מה שמצאתי הוא יותר ממה ששמעתי.

יכול להיות שיש איזה קסם המקסים את האנשים האלה, האמנם זהו קסם שוא? אם קסם זה פוקד אנשים שונים, יהודים ולא יהודים, מארצות שונות מאירופה, אסיה ואמריקה, יש בלי ספק משהו בעובדה זו. ומבלי שנתגשא יותר מדי, נדמה לי שהגיעה השעה שתקום אקדמיה יהודית, אשר תרכז ותסכם את היצירה הרוחנית, תגביר הקשרים שלנו עם אנשי הרוח בעולם בכלל, וכיבוד עם אנשי הרוח בקרב היהדות בכל הארצות, ואני מקווה שיכוא הזמן, והוא אולי לא רחוק, גם עם אנשי הרוח בקרב האיסלם. עכשיו אני מבקש מכם לבחור ביושב-ראש.

פרופ' י' רקת: בישיבה הקודמת שהייתה לנו מיניתם ועדה מצומצמת, כדי להציע הצעות למוסדות המרכזיים של האקדמיה. ויש לי הכבוד בשם הוועדה הזאת להציע כנשיא האקדמיה את חברנו בוכר וכסגן-הנשיא את חברנו קציר. אני מבקש לחלק את הפתקאות כשביל ההצבעה. אני מבקש את החברים דבורצקי ורוטנשטריך לספור את הקולות. ראש-הממשלה ד' בן-גוריון: סופר הקולות מודיעים לי, שבבחירת נשיא האקדמיה נבחר פרופ' בוכר ב-13 קול, ו-2 נמנעו; בבחירת סגן-נשיא האקדמיה נבחר פרופסור קציר ב-12 קול, אחד נמנע ו-2 הצביעו בעד שני מועמדים אחרים. פרופסור בוכר נבחר איפוא לנשיא האקדמיה, פרופסור קציר - לסגן נשיא האקדמיה (מחיאות כפיים).

נשיא האקדמיה פרופ' מ. בוכר: כבוד ראש הממשלה, כבוד שר החינוך והתכרות, חברים! תודה מקרב הלב לכם, חברים, על הכבוד שחלקתם לי, שהרי בעיניי אין כבוד גדול ממנו.

יורשה לי להוסיף הערה. עד כמה שאני רואה, האקדמיה למדעים שנולדה בשעה זו, עשויה לשמש כלי למגע חדש, מגע ממין חדש, בין המדעים, וביחוד בין "מדעי הטבע" ובין "מדעי הרוח".

לפי דעתי ממשמש ובא מגע חדש כזה שלא היה כמותו עד כה. גרמה לכך במיוחד ההתפתחות של הפיסיקה המודרנית, התפתחות שעד כמה שביכולתי לדון לא הגיעה עדיין. עד לאמצע דרכה. וטוב שנראה את משמעותו של החידוש הזה על רקע העבר. אתחיל באקדמיה האפלטונית עצמה. כידוע לכם, לאחר שאפלטון נתאכזב מהשפעת הפילוסופיה על

